

Yıl/Year: 4, Sayı/Issue: 8, Mayıs/May, 2023, s. 33-47

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

Yayın Geliş Tarihi:12-01-2023

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date

Yayınlanma Tarihi:21-05-2023

ISSN: 2757-6000

Aşlı YEŐİLGÜL ALAY

Milli Eğitim Bakanlığı

ayesilgul_84@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-4049-8482

Hüseyin Çağdaş BATMAZ

Milli Eğitim Bakanlığı

hcbatmaz@hotmail.com

MİLLİ KİMLİĞİN DEVAMINDA MÜZİĞİN ETKİŐİ (TÜRK MÜZİĞİ ÖRNEKLERİ)

ÖZET

Bu araştırma milli kimliğin devamında, müziğin etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada müzik, kültür, milli kimlik ve benlik kavramları genel anlamlarıyla ifade edilmiş ve bu kavramlar araştırmanın konusuna entegre edilerek, özellikle bulguların desteklenmesi yönünde aracı olarak kullanılmıştır. Bu anlamda araştırmada dökümantasyon yöntemi kullanılarak, araştırma konusunu destekleyen bilgi, belge, makale ve kitaplar incelenmiş, uzman görüşleri de dikkate alınarak çalışmanın bütün yönleri betimlenmiştir. Bu araştırmada yüzyıllar boyunca toplum üzerinde etkisinin olduğu düşünölen bazı müzik eserleri örnek eser olarak belirlenmiştir. Bu eserlerin belirlenmesinde özellikle milli bayramların kullanmasında yer verilen eserlerin seçimine özen gösterilmiştir. Müzik, bir topluma ait duygu ve düşöncelerin, hezeyanların, mutlulukların kısaca insanların gönöl dünyasındaki hislerinin dışa aktarımıdır. Kültür ise bu dışa aktarımı sağlayan en önemli sosyal bir unsurdur. Bu açıdan bakıldığında kültürün, milletlerin hayatında önemli bir yer tuttuğu görölmektedir. Milli kimlik ise kendini mensubu olduğu kültürle yoğurmuş ve tarihsel süzgeçlerden geçerek günümüzde millet katında vücut bulmuş ve sosyal anlamda statü edinmiş bir kavramdır. Milli kimliğin oluşumunda etkisinin

inkar edilmeyeceği bir kavram vardır ki o da benlik kavramıdır. Benlik, bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik ve şahsiyet olarak, onunla eş anlamlı kimlik ise, "toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü şeklinde tanımlanmaktadır. Türk milleti tarihi boyunca birçok sıkıntı yaşamış ve hep varoluş mücadelesi vermiştir. Müziğin Türk milleti üzerinde yadsınamaz bir etkisi vardır. İnsanımız savaşa gönderdiği askerlere ağıtlar yakmış, bunun yanı sıra en mutlu günlerini yaşadığı toylarda da hislerini birtakım ezgilerle ifade etmişlerdir. Yıllarca süren savaşlar ve toylar, bir kültürün oluşmasına vesile olmuştur. Müzik kültürü dediğimiz bu sürecin milli kimlik üzerinde birleştirici bir etki yaptığı da söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Kültür, Milli Kimlik, Benlik.

THE INFLUENCE OF MUSIC IN THE CONTINUATION OF NATIONAL IDENTITY (TURKISH MUSIC SAMPLES)

ABSTRACT

This research was carried out to examine the effect of music on the continuation of national identity. In the study, the concepts of music, culture, national identity and self were expressed in general terms, and these concepts were integrated into the subject of the research and used as a tool especially to support the findings. In this sense, by using the documentation method in the research, the information, documents, articles and books supporting the research topic were examined, and all aspects of the study were described by taking into account the expert opinions. In this research, some musical works that were thought to have an impact on society for centuries were determined as exemplary works. In the determination of these works, particular attention was paid to the selection of the works that are included in the use of national holidays. Music is the expression of the feelings and thoughts of a society, delusions, happiness, in short, the feelings of people in the world of heart. Culture is the most important social element that provides this export. From this point of view, it is seen that culture has an important place in the lives of nations. National identity, on the other hand, is a concept that has kneaded itself with the culture of which it is a member and has passed through historical filters, embodied in the nation today and has acquired a social status. There is a concept whose influence on the formation of national identity cannot be denied, which is the concept of self. The self is defined as a person's self, personality, what makes him/her himself/herself, as self and personality, and identity synonymous with it is defined as "the sum of the signs, qualities and characteristics unique to human beings as a social being, and the conditions that enable someone to be a specific person. The Turkish nation has experienced many troubles throughout its history and has always struggled for existence. Music has an undeniable effect on the Turkish nation. Our people lamented the soldiers they sent to war, as well as expressed their feelings with some melodies at the weddings where they lived their happiest days. It can also be said that this process, which we call music culture, has a unifying effect on national identity.

Keywords: Music, Culture, National Identity, Self.

1.GİRİŞ

Kültür, toplumsal bir ürün olarak düşünülmektedir. Çünkü insan doğumundan ölümüne kadar toplum içinde yaşar. Öyle ki bu kavram, toplumda yaşayan insanların bütün öğrendiklerini ve paylaştıklarını kapsar. Bilimlerin incelediği hemen her şey kültür tarafından biçimlendirilmiştir. Dolayısıyla kültür sadece doğuştan gelen kalıtsal özellikler değil, daha çok sonradan kazanılan öğrenilmiş özelliklerdir. Topluma her yeni katılan üye bunu öğrenerek geliştirir (Özkan, 2006:30). Kültürün en önemli unsurlarından biri de müziktir. Türk müziği, coğrafi yönden oldukça geniş bir alana yayılmış, değişik coğrafyalarda, değişik şekillerde gelişimini sürdürerek kendi içerisinde son derece renkli ve zengin bir yapı oluşturmuştur. Anadolu toprakları da bu coğrafyalardan biridir. Anadolu'nun, her bölgesinin, her şehrinin, hatta bazı ilçelerinin bile kendine özgü bir müzik icrası vardır (Ekici, 2002:217). Coğrafi manada önem taşıyan müzik aynı zamanda insanların dini ritüellerinde de kendini göstermiştir. Eski tarihlerde müzik özellikle ayinlerin önemli bir ögesi olmuş, öykünülen tanrıların ise insan şeklinde tasarlanması ve bu yönde oluşan kavram, halk arasında giderek ortaya çıkan ve gelişen müziğin insana yönelmesini, aşk ve sevdanın anlatımında giderek insan ögesinin öne çıkmasını sağlamıştır (Elbaş, 2002:15). Müzik aynı zamanda insan ögesini ön plana çıkarırken insanların kimlik kazanmasında da rol oynar. Kimlik bireyin bilincinde kurulan ve saklanan, onu diğer tüm insanlardan ayıran detaylar, sosyal yaşamda üstlendiği roller, özellikler ve yetkiler olarak tanımlanmaktadır. Kişisel kimliğinin yanı sıra kişilerin etkileşimde bulunduğu ve kendisini ait hissettiği gruplar bağlamında sahip olduğu ortak kimlikleri de bulunmaktadır (Assmann, 2001:132). Bireylerin yaşamı kendi başlarına birbirinden bağımsız olarak devam etmez. Bireyi bir gruba bağlayan ve bağlı hissettiği grup ile kendisi arasında benzerlikler olduğunu görmesini sağlayan özellikler mevcuttur. Bu grubu oluşturan özellikler, o gruba kendine özgü bir toplum olma hissini kazandırır. Grubun büyüklüğü, aileden neredeyse milyonları içine alan toplumsal kümeler kadar genişleyebilir (Biletska, Şahin ve Şükür, 2014:96). Milletler yazılmamış belleği olan müzik eserlerini, olağanüstü güç ve cesaret verici söylemlerini, şiir ve ezginin gücünü gelecek kuşaklara aktararak kültürel belleğin oluşturulmasına hizmet etmiş olurlar. Bu eserler millete tarihin önemli olaylarını hatırlatırken, bireye de kim olduğu, dünya üzerindeki yolculuğunun niteliği gibi bir bilinç kazandırdığını da söylemek mümkündür. Hatırlama kültürü toplumsal olduğu kadar, bireyin dünya üzerinde varoluşunun kesinleşmesi bakımından da önemlidir (Randall 1999: 220). Kültürel hatırlama ve hatırlatma kadar, kültürel bağlılık da önemlidir. Bu anlamda müzik bu topraklarda kanıtlanabilir kültürel bir birikime sahiptir. Ayrıca müzik aidiyet unsuruna dönüşmüş ve bireyi her açıdan motive edecek kadar da önemli bir rol üstlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında müzik birçok duyguyu müziksel bir terime dönüştürmüş ve kültürel birikimin zihinde oluşturduğu hissiyatı insanların ortak kullanım alanına sunmuştur.

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken bu araştırmaya benzer çalışmalar incelenmiştir. Bu anlamda detaylı bir literatür çalışması yapılmıştır. Ancak yapılan çalışmalar neticesinde milli kimliğin devamında müziğin etkisini konu edinen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle müziğin toplumlar üzerindeki etkisinin çok fazla olduğundan

hareketle böyle bir çalışmanın yapılması da gerekli görülmüştür. Araştırmanın bu bölümünde müzik, kültür, milli kimlik ve benlik kavramlarına ve milli kimliğin devamına etki ettiği düşülen müzik eserlerinin milli kimlik üzerindeki sosyal ve psikolojik etkilere yer verilmiştir.

2.1. Müzik Kavramı

Müziğin, toplumları harekete geçirmenin yanı sıra, insanlar üzerinde psikolojik bir etki bıraktığı, hatta bu etkinin sadece insanlar üzerinde değil, diğer canlı türleri üzerinde de olduğu bilimsel çalışmalarla tespit edilmiştir (Sezer, 2011:1474). İnsanlar özlemlerini, hasretlerini, kahramanlıklarını ve daha birçok duygu ve düşüncelerini müzik ile bütünleştirerek bir ezgi yumağı haline getirmiş ve insanlığın hizmetine sunmuştur. Müziğin dün olduğu gibi bugünde insanlar üzerinde etkisi devam etmektedir. Özellikle milli ve manevi değerlerin korunmasında müziğin etkisi göz ardı edilemez. Toplumların kültürel özellikleriyle, insanların yaşadığı acı ve sevinçleriyle şekillenen müzik çok geniş kitlelere hitap etmiştir. Bu hitap bazen öylesine bir etki göstermiştir ki birbirinden farklı düşünce ve değer yargılarına sahip insanları da bir araya getirmiştir.

2.2. Kültür Kavramı

Kültür, insanların ve onların oluşturduğu toplumların kendilerine has olan bir yaşayış biçimidir. Kültürün ayrıca birtakım yaşanmışlıklar ve tecrübelerin de etkisiyle ortaya çıktığı söylenebilir. İnsanların özgür yaşam biçimini göz önüne alırsak, kültürü de belli kalıplar etrafında sınırlandırmamak gerekir. Çünkü kültürel yaşam sadece müzik, sanat ve edebiyatla sınırlı değildir. Kültür, insan yaşamının her alanında kendisini ve kendisine ait olanı ifade eder. Kültür, insanın yaşamını, geçmişten gelen deneyimleri ve birikimleriyle nasıl ürettiğini anlatır (Özkan, 2006:30). İnsan hayatını tüm yönleriyle ele alan kültür, yaşanmışlıkların bir ürünü olarak ortaya çıktıktan sonra milletler üzerinde de çok büyük etkiler bırakmıştır.

2.3. Milli Kimlik Kavramı

Kimlik esasında çok boyutlu kavramdır ve her bireyin kendisini bir şekilde bir kimlikle adlandırmasıdır. Bu kimlik, kişinin toplum tarafından algılanan yapısı olabileceği gibi kişinin kendisini tanımladığı hal de olabilir. (Aydın, 1999:12). Kimlik, salt anlamı itibariyle kolektif bir yapıya sahip olmamakla birlikte, bireysel yaşantıda var olan tasavvurları, yaşama katılma biçimlerimizi ve son analizde toplumsal yaşantı içerisinde bireyin konumlanmasını kapsamaktadır (Castells, 2006:13). Bu açıdan bakıldığında kimliğin bireysel boyutunun yanında toplumsal boyutları da söz konusudur. Bu durumda bireylerin kendilerini tanımladıkları ya da kendilerinin başkaları tarafından tanımlanan kimliklerinin yanında dâhil olduğu gruba bağlı olarak edindiği bir kimlik de mevcuttur (Öztürk, 2007:14). Aslında kimlik bir sorgulama sonucu ortaya çıkmış ve bireyler tarafından da kabul görmüş toplumsal bir mefhum olarak görülmektedir. Kimlik kavramı tüm

detaylarıyla incelendiğinde ulusların toplumsal işlevlerini de yerine getirmesinde önemli bir çözüm aracı olarak görülebilir.

2.4. Benlik Kavramı

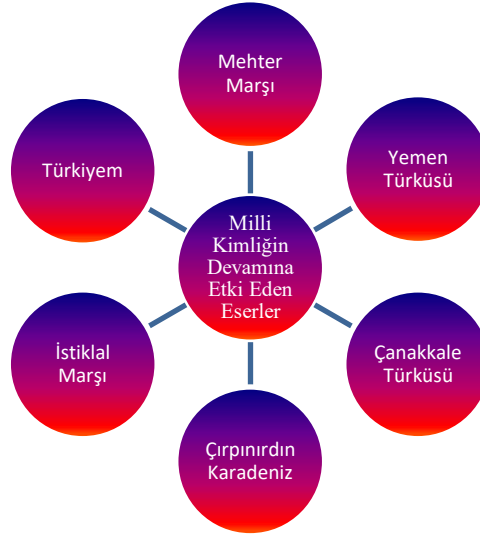
Benlik, bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik ve şahsiyet olarak, onunla eş anlamlı kimlik ise, "toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü şeklinde tanımlanmaktadır (Ülkü, 1998:273). Benlik, bireyin kendine ilişkin algısını yansıtır. Bu algı kendini, biz olma, öteki olma, insanın kendisini bir gruba ait olma şeklinde gösterir (Altuntek, 2008:39). Bireyler müzik sayesinde kendini bir topluma, bir millete ait hisseder. Kendisini, içinde bulunduğu toplumun, yaşanmış acılarının, sevinçlerinin ve daha birçok duygularının parçası veya paydaşı olarak görür. Böylece bireyler müzik sayesinde biz olma duygusunu yaşar. Toplumu sahiplenme hissine kapılır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, toplum üzerinde etki yaptığı düşünülen ve özellikle milli bayramlarla, resmi olarak kutlanan önemli gün ve haftalarda devlet erkânı tarafından icra edilen bazı türkü ve marşlara yer verilmiştir. Bu bağlamda bu müzik eserlerinin tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkışına ve milli kimliğin devamı noktasında toplum üzerinde bıraktığı etkiye değinilmiştir. Bu etkiler; benlik ve aidiyet kazandırma, biz ve birleştirici yapma, farklı kültürleri kaynaştırma, milli ve manevi değerleri sahiplenme etkisi olarak açıklanmıştır.

3.1. Milli Kimliğin Devamına Etki Eden Bazı Müzik Eserleri

Tüm dünya milletlerinde olduğu gibi, Türk milletinin de sevincinde, coşkusunda, tadasında, kahramanlığında ve daha birçok duygu ve düşünceleri üzerinde müzik etkili olmuştur. Hiçbir müzik eseri tesadüfi bir şekilde ortaya çıkmamış ve hepsi toplumun bir refleksi olarak vücut bulmuştur. Ülkemizde her yıl belirli gün ve haftalarda hem ulusal hem de yerel manada önemli günler kutlanmaktadır. Bu kutlamaların büyük bir çoğunluğu il düzeyinde mülki amirlerin de koordinesinde yapılarak, devletin tüm teşkilatlarının katılımıyla gerçekleştirilmektedir. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramında askeri bandonun yanı sıra mehter marşı gösterilerine yer verilmesi tören alanına gelen kalabalığa ayrı bir müzik gösterisi sunmaktadır. Yine bazı önemli günlerde özellikle şehitleri anma etkinliklerinde Yemen Türküsü'nün söylenmesi, 18 Mart Çanakkale Şehitlerini Anma haftasında Çanakkale Türküsü'nün okunması, insanımızın o hüznü tekrar yaşamasına ve o zorlu günleri tekrar hissetmesine imkân vermektedir. Bu bağlamda milli kimliğin devamı noktasında müziğin etkisini dikkate almak gerekir. Bazı müzik eserlerinin tarihsel süreci de göz önüne alındığında, araştırmanın amacına hizmet edebilmesi için müzik eserlerinin tespiti yoluna gidilmiş ve bu eserler örnek olarak belirlenmiştir. Bu eserlerin belirlenmesinde eserlerin şüphesiz toplum üzerinde oluşturabileceği etkiler de göz önüne alınmıştır.

Şekil 1. Bu makalenin araştırmacıları tarafından geliştirilmiştir.

3.1.1. Mehter Marşı

Askeri müzik kurumu, kadim Türk geleneklerine dayanan köklü bir kültürün ürünüdür. Askeri müzik; Hunlar ve Göktürklerde Tuğ takımları, Karahanlılarda ‘Tablhane’, Selçuklularda ‘Nevbethane’, Osmanlılarda ‘Mehterhane’ ve Türkiye Cumhuriyeti’nde ise ‘Bando’ şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Devletin büyümeye başlamasıyla mehterhane teşkilatları da gelişmiştir. Mehterhane; XVI. yüzyıldan itibaren kuralları kesinleşmiş, teşkilatı ve teşrifatı kanunlara bağlanmış, musiki sistemi oturmuş bir kurum olarak kendini göstermektedir. Bu dönemde mehter, Osmanlı Devleti’nde artık kökleşmiş ve savaşlarda kullanılmaya başlamıştır (Karagül, 2019:5). Mehter, padişahın fetih politikasının müzik diline dönüşmüş halidir ve Müslüman Osmanlı toplumundan güç almaktadır (Budak, 2000:72). Türk geleneğindeki inanışa göre, savaş alanında mehteranların susması kötüye işarettir. Mehterhane-i Hümayun, ordu yenik duruma düşse dahi cepheyi terk etmemiş son asker şehit düşene dek görevini icra etmeye devam etmiştir (Karagül, 2019:10).

3.1.2. Yemen Türküsü

Toplumlar var oldukları sürece acıyı da, sevinci de yaşamışlardır. Tarihi süreç içerisinde yaşanan tüm bu olaylar toplum belleğine kodlanır ve toplumun ortak repertuarına kaydedilir. Türk toplumunun acı biriktirdiği coğrafyalardan biri de Yemen’dir. Yemen Türkülerinde dile getirilen duyguları daha iyi anlayabilmemiz için bu türküleri oluşturan tarihi arka plana bakmak bir zorunluluktur. Tarihi arka plan, bu türküleri oluşturan bağlamı ve bu türkülerdeki hüznü anlamamızı sağlayacaktır. Türkülerdeki bu hüznün kökleri Yemen’deki askerlerin hikâyelerinde saklıdır (Özkan, 2019:2). Yemen Türküsünün, seferberlik yıllarında Elazığ’da toplanan redif birliklerinin Yemen’e gönderilmesi sırasında yakıldığı rivayet edilmektedir. Yemen Türküsü bir acının, bir ayrılığın, gözyaşının, gidip de dönmeyenlerin türküsüdür. O tarihlerde Yemen, askeri hareketliliğin yoğun

olduğu bir yer olmuştur. Gidenlerin bir daha dönmedikleri veya çok az sayıda askerin döndüğü bir yer olarak türkülerde geçmektedir (İpek, 2013:142). Yemen Türküsü, 1. Dünya Savaşı yıllarında birçok şehit veren ve özellikle Yemen Harbi'nde birçok evladını kaybeden Elazığ Harput'un gönlünden koparak günümüze kadar gelmiştir (Karkın ve İmik, 2010:3).

3.1.3. Çanakkale Türküsü

Çanakkale Türküsü 20. yüzyılın ilk çeyreği içinde yazılmış ve bestelenmiş bir eserdir. Çanakkale'de çıkabilecek olası bir savaşın adım adım yaklaştığını haber veren mektup içinde yazılan bir şiirin aynı yıllarda bestelenmesiyle günümüze kadar gelmiştir. Çanakkale Türküsü henüz savaş başlamadan popüler hale gelmiş, askerler tarafından Çanakkale sokaklarında bir marş edasıyla seslendirilmiştir. Bugün türkü olarak nitelendirilen bu eser o dönemin milli marşlarından biri olmuştur. (Nutku, 1975:8). Bu türküyü, hemen hemen tüm Anadolu insanı daha ilkokul sıralarında öğrenmiş ve gerek önemli günler vasıtasıyla gerekse dilden dile söyleyerek kuşaktan kuşağa aktarılıp günümüze kadar gelmiştir.

3.1.4. Çırpırdın Karadeniz

Türk dünyasının birliğini simgeleyen “Çırpırdın Karadeniz” şiiri, Turan'ın yeniden kurgulanması ve şimdije taşınmasını ifade eder (Eliuz ve Ö.Güneş, 2016:72). Ahmed Cavad'ın “Çırpırdın Karadeniz” şiirini yazmasına dair birkaç rivayet vardır. Bu rivayetlerin ilki 1918 yılında Nuri Paşa komutasında Türk askerinin Bakü'ye gelip Azerbaycan halkının yardımına koşması ve bu durumun onda yarattığı heyecan ve sevgi ile meydana geldiği yönündedir (Güzel, 2015:13). Başka bir rivayette ise Ahmed Cavad'ın “Çırpırdın Karadeniz” şiirini Batum'da yazdığı anlatılmaktadır. Ahmed Cavad'ın 1918'de Kafkas İslam Ordusu'nun Azerbaycan'a yardım için harekete geçtiğini öğrendiğinde coşan millî duyguları ile dostu Ali Turan Hüseyinzade'ye yazdığı mektubunda dönemin ruhunu ve siyasi iklimini de aksettirecek şekilde şiiri yeniden kaleme almıştır (Ersoy, 2022:17).

3.1.5. İstiklal Marşı

Bir toplumu millet yapan birçok unsurdan bahsedilebilir. Bunlar; tarih birliği, ülkü birliği, dil birliği, din birliği ve kültür birliği şeklinde sıralanabilir. Söz konusu unsurların her birinin milletin oluşmasında farklı işlevlere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu unsurlardan biri olan kültür birliğini, bir topluluğun ortak olarak oluşturduğu, onun millet olmasında geçmişten günümüze gelen ve geleceğe taşıyacak olan maddî ve manevî unsurlar bütünü olarak ifade etmek mümkündür. Türk milletinin de kendine has millî değerleri olduğu bilinen bir gerçektir. Türk milleti için İstiklâl Marşı'nın millî bir değer olduğu söylenebilir. Nitekim İstiklâl Marşı, bizi başka toplumlara tanıtan, kendimizi başka toplumlarla karşılaştırmamıza imkân veren ve birçok hususta başka toplumları ikna etmemize olanak veren bir unsurdur (Tay, 2020:245). İstiklâl Marşı millî kimliğin dinamiklerini

yansıtmaktadır. Tarih şuuru, sağlam karakteri, doğruluk, adalete bağlılık, başarıya olan sarsılmaz inanç, maddi ve manevi değerlerin önemi bunlardan bazılarıdır. İstiklâl Marşını öğrenen yeni nesiller bu değerleri de kalp ruhlarına kodlamış olmaktadır (Kılıç, 2008:42). İstiklal Marşı'nın da şairi olan ve Türk Milleti tarafından vatan Şairi olarak bilinen Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nı yazdığı yıllarda o dönemi milletiyle birlikte yaşamış, birçok savaş görmüş ve birçok sıkıntıyı milletiyle birlikte göğüslemiştir.

3.1.6. Türkiyem

Türkiyem Şiiri, Dilaver Cebeci tarafından yazılmış ve Mustafa Yıldızdoğan tarafından da 1993 yılında bestesi yapılmıştır. Türkiyem şiirinin yazıldığı ve bestelendiği dönem, terör olaylarının had safhada olduğu, şehit cenazelerinin sık yaşandığı ve teröre karşı toplumsal tepkinin en yoğun olduğu bir dönemdir. Bu eser, acı olayların yaşandığı böylesi bir dönemde milletin duygularına tercüman olmuş ve dilden dile dolaşarak günümüze kadar söylenir hale gelmiştir. Ayrıca bu eser, Mustafa Yıldızdoğan'ın yanı sıra birçok sanatçı tarafından okunmuş ve bunun yanında milli birlik ve beraberlik duygularını yaşadığımız el etkinliklerde, birçok kurum ve kuruluş tarafından konser repertuvarına dahil edilmiştir.

3.2. Müziğin Milli Kimlik Üzerinde Yapmış Olduğu Etki

Müziğin milli kimlik üzerinde yapmış olduğu etki çok farklı alanları kapsamakla birlikte sosyolojik, psikolojik, kişisel ve toplumsal gelişim açısından çok farklı alanlara temas etse de şekil 2 de belirtilen ana başlıklar altında verilebilir. Şekil 2 de belirtilen etkiler geniş bir literatür taraması yapılarak elde edilmiştir. Ayrıca alanında uzman sosyolog ve müzik öğretmenlerinin görüşleri de alınarak müziğin milli kimlik üzerindeki etkisi başlıklar altında verilmiştir.

Şekil 2. Bu makalenin araştırmacıları tarafından geliştirilmiştir.

3.2.1. Benlik ve Aidiyet Kazandırma Etkisi

Müziğin var oluşunun ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının, insanlara benlik duygusu kazandırma noktasında, olumlu yönde etkiler yapacağı düşünülmektedir. Benlik duygusu geliştikçe bireyler çevresiyle daha çok etkileşimde bulunacak ve kendisini mensubu olduğu toplumun bir parçası olarak kabul edecektir. Bu bağlamda ait olduğu toplumu bilen kişi, daha geniş anlamı ifade eden milletin bir ferdi olma bilincini de elde etmiş olacaktır.

3.2.2. Biz Olma ve Toplumsallaştırma Etkisi

Birbirinden farklı, ancak birbirleriyle ortak değerlerde buluşan ve ortak davranışlar gösteren bireyler “biz” fikrinde birleşir ve toplumsal bireyler haline gelirler. Kişinin birey haline gelmesi “tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçleri kapsar (Burger, 2006:23). Bireyler aynı zamanda doğuştan gelen maddi ve manevi dünyasında etkili olan özelliklerden, ailesinden, çevresinden, yaşadığı ya da tanık olduğu olaylardan etkilenir. Bu süreç toplumsallaşma olarak da değerlendirilebilir. Toplumsallaşma, Marshall’ın ifadesiyle kişinin gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek, gerekse toplumsal rolleri “işçi, arkadaş, yurttaş vb. olarak yerine getirmeyi öğrenerek toplum üyeleri haline getirmeyi öğrenir (Marshall, 1999: 760).

3.2.3. Farklı Kültürleri Kaynaştırma Etkisi

Bilişsel yönü ile bir gramer yapı üzerine inşa edildiği bilinen ve bir dil olarak kabul gören müziğin, sahip olduğu gramer içerisinde anlama dayalı kodları gizleyen yapısı, sosyal ve kültürel süreçlerin bir ürünü olduğunu gösterir. Müzik, sosyal ve kültürel yönü itibariyle toplumsal ilişkiler bağlamında vücut bulmakta ve sosyokültürel yaşamdan etkilendiği gibi, sosyokültürel yaşamı etkilemektedir (Şahin, 2008:274-275). Dünya üzerinde aynı soydan gelen milletler farklı coğrafyalarda devlet kurmuş olsalar da, kültürel anlamda onları bir arada tutan ve farklı kültürlerdeki milletleri kaynaştıran müzik eserleri vardır. Çırpınırdın Karadeniz bunun en güzel örneklerinden biridir. Bu eser Türklüğe vurgu yaparak hasreti dile getirmiş ve farklı coğrafyada yaşayan aynı milletin mensuplarını bir araya getirme özelliği göstermiştir.

3.2.4. Milli ve Manevi Duyguları Sahiplenme Etkisi

Milletleri ayakta tutan ve onların yaşamsal olarak devamını sağlayan en önemli unsur milli ve manevi değerlerine sahip çıkarak bağımsızlığını muhafaza etmesidir. Bu yönüyle İstiklal Marşı bağımsızlığımızın sembolüdür. Türk Milletine ithafen yazılan bu marş öğüt, uyarı ve daha birçok milli ve manevi duygulara vurgu yaparak bağımsızlığın sembolü olmuştur. İstiklal Marşı bu topraklar üzerinde yaşayan herkesin saygı duyması gereken ortak bir değer olarak görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanın içinde yaşadığı müzik kültürü, insanla birlikte, sürekli değişim ve gelişim gösterir. Müzik, toplumsal yaşamın öngördüğü şekilde kendine bir yol çizer. Böylece toplumsal yaşamdaki çeşitli dalgalanmalar, müzik alanını da etkilemiş olur (Biber Öz, 2001:106). Müzik, çağa ayak uydurmayı, modern çağda gelenekleri ve geçmişi yaşatmayı, geçmişi özüne sadık kalarak günümüz hayatına harmanlamayı, değişime ve gelişime açık olup, bir yandan da milli kimliği korumayı amaçlamıştır. Müziğin, sosyokültürel yaşam bağlamında ortaya çıktığı ve onu temsil eden bir sanat dalı olduğu değerlendirilmesinde bulunan İbni Haldun, “müziğin toplumların kültürel gelişmişlikleri ile ilişkisine” dikkat çekerek “müzik-sosyal yaşam” ve “müzik-kültür” arasındaki bağı yüzyıllar öncesinden vurgulamıştır (İbni Haldun, 1991:432-437). Sosyokültürel bağlamda toplumun etkisi ile inşa edilen müzik, aynı zamanda toplumu sürekli olarak etkileme işlevine sahip olur. Müziğin bu işlevi, ait olduğu toplumun, sosyal ya da kültürel alanlarda, yönlendirilmesinden zaman ve mekâna uyum sağlama sürecinde şekillendirilmesine kadar uzanan geniş bir alana sahiptir. Ait olduğu toplumun tarihi ve kültürel geçmişine dair birikiminden referanslarını alan müzik, kültürel belleğin aktarımında ve gerektiğinde kültürel kimliğin yeniden inşası sürecinde, geleneksel ve değişime uyumlu karakteriyle geleneğin güncellenmesine yardımcı olur (Akın, 2018:107). Müzik, sosyal hayattan hem etkilenen, hem de bu hayatı etkileyen dinamik bir sanattır. Bu bağlamda müziğin kültür taşıyıcısı bir unsur olduğu söylenebilir. Yaşanılan zamana ait hem akli, hem de hissi çok çeşitli sosyal olgular müzikle kayıt altına alınır ve nesilden nesile aktarılır. Toplumun ortak hafızasının yansımaları

olan müzik, bir milletin genetik kodlarında ki gizli duyguları içerir. Aynı zamanda milletin tüm fertlerini ortak bir düşünce etrafında birleştirmeyi amaçlar. Binlerce yıl öncesini daha dünmüş gibi hissettiren, tarihten ve kültürden hareketle milleti besleyen müzik, elbette ki geleceği şekillendiren bir role de sahiptir.

Müziğin sosyal bir bağlamda inşa edilmesi, onun yine bu bağlamda yorumlanmasını ve anlamlı hale gelmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla müziğin sosyal yaşamı etkilemesi kaçınılmazdır. Akın'ın (2018), yaptığı çalışmada müzik, ait olduğu toplumun inanç ve ideolojisini ifade ettiği gibi, buna dayalı bir kimlik kurar. Sosyokültürel yapıyla uyumlu olarak kurduğu bu kimlik aracılığıyla toplumsal birlikteliği ve uyumu sağlar ve devam ettirir. Bu yönüyle de sosyal ve kültürel yapının bir parçası olan müzik, kültürel belleğin kimlik inşa etme sürecinde işlevsel olduğu kadar yapısal bir unsur olarak da görev alır (Akın, 2018:106-112). Toplumda milli kültürü hâkim kılmak veya başka bir toplumun baskısından kurtulmak; bağımsızlığı kazanmak ve sürdürülebilmek için gerekli olan kültürel ve siyasi eğilimler şeklinde tanımlanan milliyetçiliğin milli kimlik oluşumunda önemli bir rolü vardır (Gökalp, 1997:12). Bireysel anlamda icra edilebilse de kitleleri etkileyebilme özelliği olan müzik; bir milletin temel dinamikleri olan inanç, gelenek-görenek ve sosyal hayatı yansıması bakımından oldukça önemlidir. Aynı zamanda tıpkı bayrak gibi bir milletin kimliği olma özelliğini de barındırmaktadır. Dolayısıyla bu kimliğin yozlaşmaması veya değerini yitirmemesi ve özünü kaybetmemesi bilincini herkes taşımalıdır. Milliyetçilik, somut bir toprağa bağlılık, ortak tarihsel geçmiş, ortak değerlere ve kültüre dayanan, ortak amaçlar çerçevesinde bir araya gelen, ortak bir tarih şuuru ve ortak bir kültürü olan toplumun üyeleri arasında topluluk şuuru yaratabilen bir değerdir. Öyleyse kültürel değerler, dil, din, törenler, simgeler, ortak amaçlar milliyetçiliğin güçlendirilmesinde etkin rol oynayan unsurlardır ve aynı zamanda milli kimliği oluşturur (Yıldız ve Demir, 2003:16). Eski çağlardan beri etkinliğini sürdüren müzik, günümüzde bireyi ve sevgiyi ön plana çıkaran öğeleriyle gelişimini sürdürmektedir. Günümüzün gelişen ve değişen şartlarında müzik, toplumun hemen her kesiminin günlük yaşamlarında rastladığı, faydalandığı ve kimi zaman sorunlarına çözüm aradığı bir unsur haline gelmiştir. Birbirinden farklı temel bazı türlerini ve bunların çok çeşitli alt türlerini bünyesinde barındıran müzik, her türü ile toplum hayatının pek çok alanında kimi zaman öncü, kimi zaman destekleyici, kimi zaman da belirleyici roller üstlenmektedir (Çiftçi, 2010:150). Müzik seçimlerimiz, dinlediğimiz veya yöneldiğimiz müzik alanları içinde bulunduğumuz sosyal çevreyi de yansıtır. Bu nedenle müzik, kimlik ve benlik iç içe geçmiştir. Çoğu zaman dinleyici olarak dinlediğimiz müziklerin bizleri yansıttığını hissederiz ve hissettiğimiz bu duygu bizi mutlu eder. Örneğin caz müzik seven, dinleyen bir dinleyici için caz müziğin tınıları, enstrümanları, melodi ve sanatçının yorumu o kişiyi farklı duygu ve farklı düşüncelere sürükler. Kısaca müziğin yarattığı bu büyü, müzik devam ettiği süre boyunca benlikle özdeşleşir ve kişiyi kendiyi baş başa bırakır. Uzun sürmeyen, sıkmayan ve kısa bir süre boyunca kişiyi iyileştirici bir etkiye sahiptir. Milli kimliği oluşturan dil, din, töre, kültür gibi öğelerin tamamı ortak payda olarak müzikte birleşir. Müziğin ulusal anlamda birleştirici olması, tarihsel anlamda geçmişi günümüze taşınması, kültürel anlamda gelişime ve değişime açık olması, dilsel anlamda anadilimizin kullanım olanaklarını göstermesi ve dil bilinci oluşturmaya milli kimliğin devamında müziği önemli bir unsur haline getirmektedir. Müzik, bir milletin sosyolojik, psikolojik, kültürel özelliklerini birbirine bağlayan, 'ben' duygusunu 'biz' e çeviren, insan topluluklarına milli bilinç ve kimlik kazandıran bir sanat dalıdır. Bu bakımdan, özellikle de okullarda yapılacak planlı çalışmalarla genç dimağlara kendi

kültürlerine, tarihlerine, milletlerine karşı sevgi ve bağlılık aşılmalı; müziğin ulusallıktan evrensele açılan bir kapı olduğu hissettirilmelidir. Bir milletin yüzlerce hatta binlerce yıllık serüvenini içeren nağmeler bireylere güç aşılmalı, müzik aracılığıyla birey kendi milli özünü keşfetmelidir. Bu sayede kim olduğunu, nereden geldiğini ve hangi amaçlara hizmet ettiğini daha doğru bir şekilde anlamlandıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, B. (2018). Kültürel Bellek ve Müzik. Konservatuvar Dergisi. 496835. EJMD / (13),101-117.
- Altınölçek, H. (1998). Bir İletişim Aracı Olarak Müzik ve Müzikle Tedavi Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir. s. 22.
- Altuntek, Serpil N. (2008). Benlik ve Kültür: Namus Kavramına Simgesel-Bilişsel Bir Yaklaşım. Edebiyat Fakültesi Dergisi / Cilt/Volume 25 Sayı / Number 2
- Assmann, J. (2001). Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürde Yazı. Hatırlama ve Politik Kimlik. Çev. Ayşe Tekin. İstanbul:Ayrıntı Yayınları.
- Aydın, S. (1999). "Kimlik Sorunu Ulusalılık ve Türk Kimliği", Öteki Yayınevi, Ankara.
- Biber Öz, N. (2001). İnsanın Kültürel Gelişiminde Müzik Eğitiminin Önemi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XIV, Sayı: 1.
- Biletska, Y., Şahin, C., & Şükür, İ. (2014). Kolektif Hafıza ve Milli Kimlik Bağlamında Türkiye'de Resmi Tarih Yazıcılığı. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt.3, Sayı:1 – Volume: 3, Issue: 1.
- Budak, Ogün A. (2000). 'Türk Müziğinin Kökeni-Gelişimi (Deneme)' Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s. 72.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik Çev. Erguvan, Sarıoğlu, İ. D. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Castells M. (2006) Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, II. Cilt, çev: Ebru Kılıç, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çiftçi, E. (2010). Popüler Kültür, Popüler Müzik ve Müzik Eğitimi. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 12-2.
- Ekici, S. (2002). "Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarında Nasıl Bir Yapılanma Olmalıdır", 21.yy başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu, s.217, Sevda Cenap And Müzik Vakfı, Ankara.
- Elbaş, O. (2002). Günümüz Türkiye'sinde Müzik Kültürünün Tarihsel Kökleri. 21.YY. Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 15 – 16 Mart, Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara.
- Eliuz, Ü., & Öksüz Güneş, E. (2016). Mitten Anlama: Çırpınırdın Karadeniz Şiirini Gösterebilimsel Açıldan Okuma. Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.
- Erdal, Göksel, G. (1998). "Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanlarının Mesleki Sorunları", Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erol, A. Popüler Müziği Anlamak. Bağlam Yayınları.
- Ersoy, R. (2022). Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, İki Devlet Bir Millet Ruhunun Tezahürü: Ahmed Cavad ve Çırpınırdın Karadeniz Üzerine bir Değerlendirme, Cilt 2, Sayı 2.
- Güzel, K. (2005). Ahmet Cavad'ın Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti. Qafqaz Üniversitesi Bilimler Enstitüsü. TDE ADB, Yüksek Lisans Tezi, Bakü.
- Gökarp, Z. (1997). Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak, Toker Yayınları, İstanbul, s.12.
- İbn Haldun. (1991). Mukaddime II. Çev. Zakir Kadiri Ugan, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İpek, B. (2013). Elazığ Türkü ve Manilerinde Geçen Bazı Eski Kelimeler. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25, İnsanî ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/ELAZIĞ.
- Karagül, S. (2019). Osmanlı İmparatorluğu'nda Modern Müziğin Doğuşu: Musika-ı Hümayun. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Tarih Bölümü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karkın, M., & İmik,Ü. (2010). Harput Müzik Kültürü, Sanat Dergisi, Cild, 0 sayı, 17.
- Kılıç, A. F. (2008). Milli yürek Mehmet Akif Ersoy'un din ve toplum anlayışı. İstanbul: Değişim.

- Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Nutku, E. (1975). Denizci Gözüyle: Çanakkale'nin Canlı Tarihine Bir Bakış. Özyurt Basımevi, İstanbul.
- Özkan, Hasan H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. Kastamonu Eğitim Dergisi 29-38. Mart, Cilt:14 No:1. Atatürk Üniversitesi, Ağrı Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ağrı.
- Özkan, İ. (2019). Bulgaristan Kırcaali'den Derlenen Bir Yemen Türküsü A Yemen Folk Song Compiled in Kardzhali (Kırcaali), Bulgaria. Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Cilt 1/Sayı 2/ Yaz 2019 - Volume 1/ Issue 2/ Summer 2019 ss-pp: 1-12.
- Öztürk, Y. (2007). 'Tarih ve Kimlik'. Akademik İncelemeler, Cilt:2, Sayı:1 (2007): 1-25.
- Randall, L. W. (1999). Bizi 'Biz' Yapan Hikâyeler Kendimizi Yaratma Üzerine Bir Deneme, (Çev. Şen Süer Kaya), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Sezer, F. (2011). Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:8 Sayı:1
- Şahin, İ. (2008). Dini Hayatın Ritmi: Ritüel ve Müzik. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XLIX, II, 269-285.
- Tay, B., Nalçacı, A. (2020). İstiklâl Marşı'mızda Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 18, No. 40, 243-275, Aralık
- Ülkü, V. (1998). Atatürk, Cumhuriyet ve Millî Benlik. Mersin Üniversitesi, Cilt 11, Sayı 31, 273 – 288.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. Kaygı
- Yıldız, R., Demir, S. (2003). Milli kimliğin oluşumunda zihniyet. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (8).